

ŠARLATÁN (AGNIESZKA HOLLAND, 2020)

1. 9. 2020, Film & spiritualita – autor: Lukáš Jirsa

Jan Mikolášek (1889-1973) byl známým léčitelem, který díky svému dlouholetému působení pomohl – podle svých slov – pěti milionům lidí. Denně se k němu sjížděli pacienti z celého Československa a přicházeli také význačné osobnosti: Hitlerův tajemník Martin Borman, pozdější komunistický prezident Antonín Zápotocký, který nad ním až do své smrti držel ochrannou ruku, řada umělců i duchovních. Mikolášek, který na zahradě své víly v Jenštejně nechal zbudovat kapli s bronzovou sochou Krista, u níž se denně modlil, si zvláště cenil přátelství s pražským arcibiskupem a pozdějším kardinálem Josefem Beranem i dalšími zástupci církve. Jan Mikolášek byl mužem mnoha tváří: oddaný ctitel Ježíše Krista, bylinkář, jenž nemajetným rodičům dětských pacientů dával peníze na léčebné pobyty u moře, muž, jenž celý život zasvětil své schopnosti uzdravovat druhé. Zároveň byl ale k mnohým neempatický, nemilosrdně prostoreký až krutý, potrpěl si na své známosti z nejvyšších společenských pater, pečlivě pěstoval svůj veřejný obraz (rozdával pohlednice se svým portrétem). Peripetie života této kontroverzní a složité osobnosti, jež se vícekrát ocitla v soukolí krvavých dějin 20. století, výstižně popisuje kniha Martin a Ivany Šulcových *Životní příběh Jana Mikoláška: pravda o slavném českém léčiteli* (Mladá fronta 2020).

Martin Šulc, genealog a vzdálený příbuzný Jana Mikoláška, je také autorem filmového námětu, který scénáristicky zpracoval zkušený Marek Epstein (Václav, Ve stínu, Anděl Páně 2). Výsledný scénář si k velkému překvapení tvůrců vybrala jako svůj další projekt uznávaná režisérka Agnieszka Holland (nar. 1948). Ta na přelomu 60. a 70. let 20. století vystudovala FAMU a do české kinematografie významně přispěla svým *Hořícím keřem* (2013) zachycujícím dramatické události po sebeupálení Jana Palacha. Kromě toho byla třikrát nominována na Oscara a již dlouhé roky patří mezi velká jména světového filmu. Není proto až takovým překvapením, že její *Šarlatán* rozhodně patří k tomu nejlepšímu, co u nás za poslední dobu vzniklo. Snímek měl svoji premiéru na prestižním festivalu Berlíně, těsně před vypuknutím koronavirové krize. (Ta zhatila i světové putování *Šarlatána*, jenž byl pozván do programu desítek filmových festivalů, které se ovšem nakonec nekonaly.)

Hlavní role Jana Mikoláška se ujal v současnosti jeden z nejlepších českých herců Ivan Trojan. Ten suverénně zvládl vystihnout složitou povahu muže, jehož charakteristiky i životní peripetie byly pro potřeby filmového vyprávění upraveny, mnohdy značně zdramatizovány a zveličeny a místy dovedeny až do extrémních poloh, jež se v recenzi nesluší prozrazovat. *Šarlatán* je ovšem hraným filmem, nikoli dokumentem či filmovou rekonstrukcí, a tak v něm nesmíme hledat pravdu faktickou a historickou, ale pravdu emocionální, pravdu duchovní, pravdu – či spíš hledání – podstaty lidského přebývání ve světě.

Filmový Mikolášek je díky svému lékařskému nadání doširoka rozkročen mezi bohubilým posláním na jedné straně a svými démony a hříchy na straně druhé. Pevnost prosté víry a nezištná pomoc, jak ji mladý Mikolášek v podání Josefa Trojana (nar. 2001, syn Ivana Trojana), vidí u své učitelky bylinkářky Mühlbacherové (Jaroslava Pokorná), se u něj mísí s požívačností, sobectvím i konformismem, případně až se zneužíváním svých blízkých, jak tomu mohlo být u jeho věrného asistenta Františka (slovenský herec Juraj Loj).

Přestože se děj filmu *Šarlatán* odehrává v dějinném rozpětí od první světové války po konec 50. let minulého století, důsledky hrůzných ideologií nacismu a komunismu, jež jsou pro příběh stěžejní, živě promlouvají až do současnosti. Nám divákům kladou nepříjemné otázky po míře naší schopnosti žít v pravdě vůči světu i sobě samým. “Stokrát už lidi přečetli Bibli a nepochopili nic,” prohlašuje Mikolášek vyčítavě – a možná v tu chvíli ani neví, že on sám na tom není o moc lépe.

Zdroj: <https://www.filmspiritualita.cz/recenze/153-sarlatan-holland-2020.html>